

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet ändras så, att premien till utfärdaren av en option under vissa förutsättningar skall vara skattepliktig inkomst först det år då optionsavtalet stängs, utnyttjas eller förfaller. Anskaffningsutgiften för den underliggande egendomen skall korrigeras med premien, om optionen utnyttjas genom att den nyttighet som utgör den underliggande egendomen förvärvas.

Vidare föreslås att icke-realiserade värde-
stegringar och värdenedgångar i fråga om

tillgångar som hör till kreditinstituts och värdepappersföretags handelslager skall hänföras till intäkter och kostnader för det skatteår under vilket värdet förändringarna har bokförts.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst. Lagen skall tillämpas första gången vid beskattningen för 2002. På yrkande av den skattskyldige skall lagen kunna tillämpas första gången redan vid beskattningen för 2001.

MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

1.1. Optionspremier (27 d §)

Allmänt

En option är ett derivatkontrakt, enligt vilket optionsinnehavaren, köparen, av optionsutfärdare, säljaren, får rätt att i framtiden köpa eller sälja den underliggande egendomen eller rätt att erhålla en ersättning som beräknas enligt ett tal som beskriver hur priset på den underliggande egendomen utvecklats. Avtalet är bindande för optionsutfärdaren, som måste utnyttja optionen om innehavaren kräver det. Innehavaren kan däremot välja om han kräver att utfärdaren skall fullgöra sin skyldighet eller inte. När avtalet ingås betalar innehavaren en premie för sin optionsrätt i ersättning till utfärdaren. En option kan i princip bindas till vilken underliggande egendom som helst. I praktiken är den underliggande egendomen vanligen en aktie i ett börsbolag, men den kan också vara t.ex.

ett index eller en ränta.

Handeln med standardiserade optionsavtal regleras i lagen om handel med standardiserade optioner och terminer (772/1988). I lagen finns en bestämmelse om förbud mot att överlåta optioner. Ett optionsavtal kan dock läsas eller stängas, vilket innebär att ett motsatt identiskt avtal ingås. Den intäkt eller kostnad som optionsarrangemanget medför framgår slutligen när optionsavtalet utnyttjas eller stängs.

Med optionens realvärde avses skillnaden mellan värdet på den underliggande egendomen och optionens inlösningspris. En köpoption har ett realvärde om värdet på den underliggande egendomen är större än inlösningspriset. En säljoption har ett realvärde om värdet på den underliggande egendomen är mindre än inlösningspriset. Med optionens tidsvärde avses skillnaden mellan optionens marknadspris och realvärde. Tidsvärdet påverkas i första hand av förändringar i värdet på den underliggande egendomen och längden på optionens giltighetstid. Ju längre giltighetstid desto högre är vanligen tidsvärdet.

En option kan utnyttjas antingen genom överlåtelse eller övertagande av den underliggande egendomen mot erläggande av det pris som anges i optionsavtalet, eller genom avstämning av nettovärdet, vilket innebär att endast penningflödet byter ägare. Avtalet kan också upphöra så, att optionen förfaller och är värdelös.

Skattelagstiftning samt rätts- och skattepraxis

Enligt lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet (360/1968) är skattepliktiga inkomster av näringsverksamhet de inkomster i pengar eller de förmåner med penningvärde som erhållits i näringsverksamheten. Enligt lagen periodiseras inkomst som intäkt för det skatteår under vilket den erhållits i pengar, i form av en fordran eller såsom annan förmån med penningvärde.

Utgifter för inkomstens förvärvande och bibehållande samt därav härrörande förluster är avdragbara inom näringsverksamhet. En utgift är avdragbar kostnad för det skatteår under vilket skyldigheten att erlægga utgiften uppstått och en förlust utgör kostnad för det skatteår under vilket den konstaterats. Förluster som är avdragbara är bl.a. finansieringstillgångar med undantag av värdeminskningar av försäljningsfordringar som konstaterats vara slutgiltiga. Andra icke-realiserade värdeminskningar än de som är avdragbara enligt bestämmelserna i lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet anses inte vara avdragbara utgifter eller förluster vid beskattningen.

Om avdrag för anskaffningsutgiften för egendom bestäms särskilt. Anskaffningsutgiften för omsättnings- eller investeringstillgångar dras i regel av det skatteår under vilket tillgångarna överläts. Avdragbar är dessutom den del av anskaffningsutgiften som överstiger den sannolika utgiften för anskaffning av motsvarande tillgångar vid skatteårets utgång.

I näringsbeskattningen finns ingen allmän bestämmelse om att ett ansvar som är beroende av en förbindelse skulle berättiga till avdrag, utan den eventuella avdragbarheten baserar sig på specialbestämmelser. T.ex. är ett försäkringsbolags ansvar för försäkringsförbindelser avdragsgillt enligt särskilda be-

stämmelser. På motsvarande sätt bestäms i 47 § lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet om vissa företags rätt att dra av en garantireservering som motsvarar de förväntade utgifterna.

Det finns inte några uttryckliga bestämmelser om beskattningen av derivatkontrakt, t.ex. optioner, som hör till näringsverksamhet utan beskattningen av derivatkontrakt baserar sig på de ovan relaterade allmänna principerna i lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet beträffande inkomstens uppkomst, avdragbarhet för utgifter och förluster samt periodisering, och på avgöranden i rätts- och skattepraxis som fattas enligt dessa principer.

Frågorna i anslutning till beskattningen av optioner aktualiserades i slutet av 1980-talet då användningen av derivatinstrument hade blivit allmän i Finland. Framför allt dryftades frågan om periodiseringen av premieinkomsten. Enligt en uppfattning ansågs en option vara en självständig prestation och en erhållen premie ansågs vara skattepliktig inkomst det skatteår då optionsavtalet ingås. Premien ansågs vara slutlig ersättning för optionsutfärdaren för en förbindelse i anslutning till optionsarrangemanget. Om utfärdaren vid en senare tidpunkt för att uppfylla förbindelsen måste erlægga en kontant ersättning eller sälja eller köpa den underliggande egendomen, skulle detta vid beskattningen anses vara en separat transaktion. När en option förfaller uteblir den senare transaktionen helt och premien blir den enda prestation som följer av optionsarrangemanget. Enligt det andra synsättet ansågs premien vara en del av optionsarrangemanget. Optionsavtalet skulle i så fall vara ett slags preliminärt avtal om överlåtelse av underliggande egendom eller erläggande av kontant ersättning. Enligt detta synsätt skulle först nettovinsten eller -förlusten inverka på resultatet. Redovisningen av denna vinst eller förlust skulle ske först när optionsavtalet avslutas med anledning av att optionen stängs eller inlöses, eller nettovärdet av optionen redovisas eller optionen förfaller.

Högsta förvaltningsdomstolen tog i årsboksavgörandet 1990 B 511 om besvär över centralskattenämndens beslut 247/1989 ställning till tidpunkten för inkomstföringen av

en premie som en optionsutfärdare hade erhållit. Centralskattenämndens ståndpunkt sammanföll med det förstnämnda synsättet. Enligt centralskattenämnden var premien som en värdepappershandlare i egenskap av utfärdare av en fox-korgoption och en aktieoption hade erhållit skattepliktig näringsinkomst det år under vilket optionsavtalet ingicks erhållit i enlighet med 19 § lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet. De standardiserade optioner som värdepappershandlaren hade köpt hörde vid beskattningen till omsättningstillgångarna och inte till finansieringstillgångarna. Centralskattenämnden ansåg vidare att den premie som avsågs i ansökan om förhandsbesked och som den sökande hade erlagt i egenskap av köpare skulle dras av vid beskattningen så som en anskaffningsutgift för omsättningstillgångar som avses i 28 § lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet senast då optionsavtalet löpte ut. Förlusten på grund av att värdet på optionerna sjunkit var en avdragbar utgift på det sätt som avses i 28 § 1 mom. lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet. Den sökande fick av anskaffningsutgiften för de optioner som räknades till omsättningstillgångarna ta upp den ökning av lagerreserveringarna som gjordes i enlighet med då gällande lagstiftning som en kostnad. Enligt förhandsbeskedet ansågs inte en premie som bolaget erhållit eller erlagt för en aktieoption ingå i det pris som bolaget erhöll eller betalade för den underliggande egendomen, dvs. de aktier som köptes eller såldes när aktieoptionen realiserades. Med undantag för tolkningen gällande premiens hörande till köpesumman överklagades centralskattenämndens avgörande hos högsta förvaltningsdomstolen. Högsta förvaltningsdomstolen ändrade inte centralskattenämndens beslut. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg alltså att optionsutfärdarens rätt till premien hade uppkommit slutgiltigt när avtalet ingicks. Året för inkomstföringen av premien påverkades inte av uppkomsten av en eventuell senare betalningsskyldighet för utfärdaren till följd av förbindelsen.

Sedan det ovan relaterade prejudikatet skapades har det flera gånger sökts ändring i den rättspraxis som gäller för periodiseringen av premieinkomst, men rättspraxisen har hållit

fast vid den ståndpunkt som antogs 1990. Beskattningstidpunkten för premier berördes t.ex. i ett förhandsbesked av centralskattenämnden, 236/1992, som gällde en bankirfirma. Enligt detta förhandsbesked var premien skattepliktig inkomst av näringsverksamhet det år då optionsavtalet ingicks. I besvären yrkades att den premie som bolaget erhållit i egenskap av optionsutfärdare inte skulle vara skattepliktig näringsinkomst för det år då optionsavtalet ingicks, utan att den skulle behandlas som en förhandsbetalning som redovisas vid beskattningen först när optionsavtalet stängs eller avtalet avslutas genom avstämning av nettovärdet eller i och med att avtalet förfaller. Högsta förvaltningsdomstolen förkastade besvären över förhandsbeskedet (HFD 14.10.1993 T 3914, inte publicerat).

Senast behandlades beskattningen av premier i ett fall som gällde redovisningen av premier som en bank erhållit för gällande ränte-, aktie- och valutaoptioner. Premierna hade tagits upp i bokföringen under resultatregleringar. Vid beskattningen hade de tagits upp som inkomst det skatteår då de erhållits. Banken besvärade sig över skattebeslutet hos förvaltningsdomstolen. Förvaltningsdomstolen förkastade besvären och ansåg i sitt beslut som gavs 2000, att den erhållna premien var skattepliktig näringsinkomst det år då optionsavtalet ingicks. Optionsutfärdarens kalkylerade kostnader för stängningen av de optioner som var i kraft vid utgången av skatteåret kunde inte dras av från bolagets resultat vid beskattningen, utan kostnaderna kunde dras av först när optionen utnyttjades eller stängdes. I besvären hade banken särskilt åberopat Finansinspektionens bokföringsföreskrifter enligt vilka erhållna premier inte skall bokföras som inkomst när optionsavtalet ingås. Högsta förvaltningsdomstolen beviljade inte besvärstillstånd till förvaltningsdomstolens beslut våren 2001. Högsta förvaltningsdomstolen har intagit samma ståndpunkt också i några andra fall under 2000 och 2001.

Internationell jämförelse

Hur optionspremierna behandlas i beskatt-

ningen varierar från land till land, och motsvarar inte till alla delar behandlingen i bokföringen. Detta framgår bl.a. av OECD:s rapport *Taxation of New Financial Instruments* från 1994 och International Fiscal Associations rapport *Tax aspects of derivative instruments* från 1995. Enligt OECD:s rapport finns det i princip två typer av skattebehandling av premier i anslutning till optionsavtal beroende på om optioner anses vara självständiga finansieringsinstrument eller om beskattningen av optionen är bunden till beskattningen av den underliggande egendomen. När optioner anses vara självständiga instrument, anses premien vara utfärdarens skattepliktiga inkomst redan det år då optionen utfärdas, och den beaktas i regel inte senare vid beskattningen. Optionsinnehavaren kan för sin del inte dra av erlagd premie eller det pris som betalades för optionen vid anskaffningstidpunkten vid beskattningen. Vid beskattningen av innehavaren beaktas premien som avdrag eller som en post som påverkar anskaffningsutgiften i regel när optionen överläts eller utnyttjas eller förfaller.

När beskattningen av optioner är bunden till beskattningen av den underliggande egendomen, är den erhållna premien i regel inte skattepliktig vid tidpunkten för utfärdandet. I allmänhet beaktas premien när optionen utnyttjas. Däremot kan det, eftersom egentlig lagstiftning saknas, vara oklart hur premien periodiseras om optionen överläts eller förfaller. När beskattningen av optionen är bunden till beskattningen av den underliggande egendomen, verkställs beskattningen av innehavaren i regel vid samma tidpunkt som när optionen anses vara ett självständigt instrument. Enligt rapporterna är det i vissa fall möjligt att innehavaren kan dra av den utbetalda premien redan när den betalas eller när optionen utfärdas.

Premien kan ibland också periodiseras som intäkt eller kostnad under hela den tid som optionen är i kraft, även om det inte är särskilt vanligt. Enligt rapporterna är inte behandlingen av premien för ett och samma avtal inte nödvändigtvis symmetrisk när det gäller beskattningen av utfärdaren och innehavaren. Periodiseringen påverkas dessutom av om derivatavtalen värderas enligt marknadsvillkorsprincipen vid beskattningen eller

inte. Om marknadsvillkorsprincipen tillämpas kan en erhållen premie i sin helhet utgöra inkomst vid beskattningen det år då optionen utfärdades. På motsvarande sätt kan en utbetald premie dras av det skatteår då optionen förvärvades. När säkringsåtgärder vidtagits kan dessutom andra principer tillämpas.

I Sverige ingår bestämmelserna om beskattning av optionspremier i inkomstskattelagen, som trädde i kraft den 1 januari 2000 och som tillämpas första gången vid beskattningen för 2002. Bestämmelserna om beskattningen av premier motsvarar i huvudsak de bestämmelser som infördes 1990.

I det svenska skattesystemet beaktas sambandet mellan premien till optionsutfärdaren och utfärdarens förpliktelser på grund av optionen. Enligt bestämmelserna uppskjuts beskattningen av en premie för en option som är lämpad för allmän omsättning och som löper på högst ett år tills resultatet av optionens olika skeden är klart och kapitalvinsten kan beräknas på sedvanligt sätt. Bestämmelserna som gäller kapitalvinst tillämpas i regel också vid beskattningen av aktiebolag. Vid beräkningen är kostnader som orsakas av förpliktelserna i regel avdragbara det år då intäkten av optionen skall tas upp till beskattning. Premier för optioner som löper på längre tid än ett år tas alltid upp till beskattning det år då optionen utfärdas. Om det på grund av förpliktelserna uppstår kostnader under det år då optionen utfärdades, kan utgifterna dras av från den erhållna premien. Om utgifterna uppstår följande år, kan de dras av från vissa kapitalvinster under detta år.

Enligt den svenska lagen läggs premien till ersättningen för den underliggande egendomen till en köption som är lämpad för allmän omsättning och som löper på högst ett år. Premien för en motsvarande säljoption räknas under vissa förutsättningar av från anskaffningsutgiften för den underliggande egendomen. Om löptiden för en köp- eller säljoption som är lämpad för allmän omsättning är längre än ett år, dras premien av från anskaffningsutgiften för den underliggande egendomen samma år som optionen har utfärdats. När innehavaren av en säljoption använder sin option och överlåter sina tillgångar, läggs det belopp som betalats för optionen till anskaffningsutgiften.

Bokföringslagstiftning och -praxis

I bokföringslagstiftningen finns inte några särskilda bestämmelser om behandlingen av optionsavtal och andra derivatkontrakt. För-siktighetsprincipen vid bokföring betonas som en allmän princip vid behandlingen av derivatkontrakt. Hur derivatkontrakt tas upp i bokslutet påverkas i väsentlig grad av om derivatkontraktet har ingåtts i säkringssyfte eller i något annat syfte. Inte heller bokföringsnämnden har utfärdat någon anvisning eller något utlåtande om hur derivatkontrakt som inte ingåtts i säkringssyfte skall behandlas i bokföringen. Frågan har dock behandlats i motiveringstexten i regeringens proposition RP 111/1992 rd till periodiseringsbestämmelsen i 16 § (1572/1992) bokföringslagen (655/1973). I motiveringen konstateras att en premie som erhållits eller betalats för ett optionsavtal redovisas i bokföringen som förskottsbetalning. Premien upptas som intäkt eller kostnad den räkenskapsperiod under vilken kontraktet stängs, förfaller eller utnyttjas. Om ett optionsavtal utnyttjas genom förvärv av den nytthet som utgör underliggande egendom för avtalet, upptas den erlagda eller erhållna premien som tillägg till eller avdrag från nytthetens anskaffningspris.

Kreditinstitutslagen (1607/1993) innehåller bestämmelser om bokslutet som skall tillämpas på sådana kreditinstitut och andra sammanlutningar som avses i lagen samt på sådana värdepappersföretag som avses i lagen om värdepappersföretag (579/1996). Dessa bestämmelser går före bestämmelserna i bokföringslagen till den del som de innehåller bestämmelser som avviker från de allmänna bokföringsprinciperna. Enligt finansinspektionens föreskrifter, som preciserar bokslutsbestämmelserna i kreditinstitutslagen, bokförs den premie som betalats eller erhållits för ett optionsavtal bland övriga tillgångar eller övriga skulder när avtalet ingås. En premie för utfärdade köp- eller säljoptioner betraktas som erhållet förskott och redovisas som skuld, då optionen har utfärdats genom ett bindande kontrakt. En premie som betalas för köpta köp- eller säljoptioner betraktas som erlagd förskottsbetalning och redovisas som en tillgång. Den premie som erhållits eller

betalts för ett optionsavtal och som korrigerats för värdeförändringar som bokförts under tidigare räkenskapsperioder redovisas som intäkt eller kostnad för den räkenskapsperiod då avtalet stängs, utnyttjas eller förfaller. Om ett derivatkontrakt utnyttjas genom förvärv av den nytthet som kontraktet gäller, redovisas premien för en option eller skillnaden mellan derivatkontraktets värde på slutdagen och dess låsnings- eller inlösningsvärde som en ökning eller minskning av nytthetens anskaffningsutgift.

Bokföringen av derivat påverkas dock i betydande grad av den ändring av lagen om kreditinstitutslagen (1340/1997) enligt vilken värderingen av den s.k. handelslagret sker enligt det sannolika överlåtelsepriset vid överlåtelse-tidpunkten (marknadsvillkorsprincipen). När marknadsvillkorsprincipen tillämpas kan t.ex. en erhållen premie redovisas i bokföringen redan det räkenskapsår då den erhållits och en erlagd premie kan utgöra kostnad redan nämnda räkenskapsår. Marknadsvillkorsprincipen behandlas närmare under 1.2 Icke-realiserade värderingsposter, Bokföringslagstiftning och -praxis.

Resultaträkningen vid beskattning och vid bokföring skiljer sig från varandra på många punkter och särskilt beträffande behandlingen av icke-realiserade utgifter och förluster. Skillnaderna i periodiseringen som beror på skillnaderna i resultaträkningen tas upp i bokslutet som kalkylmässiga skatteskulder och -fordringar på det sätt som föreskrivs i bokföringslagen och bokföringsförordningen (1339/1997).

Bedömning av nuläget och föreslagna ändringar

Användningen och betydelsen av derivatkontrakt har ständigt ökat. Lagstiftningen om värdepappersmarknaden och derivatavtal har utvecklats när marknaden har utvecklats och nya typer av aktörer har tillkommit, t.ex. marknadsgaranter. Marknadsgarantörelse definieras i lagen om värdepappersföretag som en verksamhet där bindande köp- och säljanbud på bl.a. optioner ges och offentliggörs kontinuerligt eller på begäran och offentlig handel bedrivs på grundval av sådana anbud för egen räkning. I Finland finns för

närvarande sju värdepappersföretag som erhållit koncession för marknadsgarantrörelse, varav ett bedriver marknadsgarantrörelse som sin huvudverksamhet. Allt som allt skapar förändringarna i omvärlden och lagstiftningen samt derivatkontraktens ökade betydelse behov av särskilda skattebestämmelser för derivatkontrakt.

Högsta förvaltningsdomstolens ovan relaterade avgörande 1990 B 511 kan anses ha varit allmänt känt i finansbranschen och innehållet i avgörandet har bl.a. behandlats i flera publikationer om beskattningen i finansbranschen och i utbildningen. Det har dock också framlagts synpunkter enligt vilka principen som uttrycks i avgörandet inte längre skulle vara giltig, utan att premien skall räknas till skattepliktig inkomst först det år då optionsavtalet upphör och resultatet redovisas i bokföringen. Beskattningspraxisen har inte till alla delar nödvändigtvis varit enhetlig och slutresultatet har för sin del kunnat påverkas av om företaget har uppgett erhållna premier som intäkter för det skatteår då optionsavtalet ingåtts eller om periodiseringen av premieintäkterna på något annat sätt aktualiserats vid beskattningen.

Gällande skattepraxis leder till en i ekonomiskt avseende degressiv beskattning i och med att premieinkomsten beskattas i sin helhet redan när optionsavtalet ingås, medan den eventuella motprestation som följer av avtalet i regel hänförs till följande skatteår. I vissa situationer kan det leda till att en förlust som fastställts samma år som premierna dragits av inte kan dras av från intäkterna åtminstone till alla delar t.ex. på grund av förlustens storlek eller på grund av att verksamheten upphört eller minskat. Också konjunkturväxlingar kan i viss mån på ett sätt som inte är ändamålsenligt påverka periodiseringen av den skatt som betalas för erhållna premier. Särskilt problematiska situationer kunde då uppstå i ett bolag som uteslutande bedriver marknadsgarantrörelse.

Det föreslås att lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet ändras så, att optionsavtal vid beskattningen under vissa förutsättningar skall behandlas som en ekonomisk helhet, varvid avtalets inverkan på beskattningen verkställs först när avtalet upphör och de ekonomiska följderna av avta-

let är kända.

Regleringen kan i princip genomföras aningen genom att premien liksom för närvarande tas upp som skattepliktig inkomst samma år som optionen har utfärdats, medan utfärdaren skall kunna dra av det ansvar som är förbundet med avtalet i beskattningen, eller genom att premien tas upp som skattepliktig inkomst först det år då avtalet upphör, och att det ansvar som är förbundet med avtalet beaktas i beskattningen för detta år. I propositionen föreslås det senare alternativet, som också motsvarar det förfarande som tillämpas i bokföringen.

I princip kan en del av premien på grund av det tidsvärde som ansluter sig till premierna anses vara ränta som periodiseras under den tid som den flyter in. Tidsvärdets andel är emellertid ganska obetydlig i derivatkontrakt med kort löptid och urskiljandet av en del som motsvarar tidsvärdet skulle komplicera beskattningen betydligt. Därför föreslås att premien skall behandlas som en helhet utan indelning i olika delar. Också till denna del överensstämmer detta alternativ med bokföringspraxis.

Förslagens 27 d § 1 mom. skall innehålla den huvudregel för beskattningen av premien som skall tillämpas när det inte är fråga om ett sådant optionsavtal med kort löptid som avses ovan. Det innebär att undantag från huvudregeln är betydande. Enligt bestämmelsen skall premien till utfärdaren av en option vara intäkt det skatteår under vilket optionsavtalet utfärdas. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar nuvarande rättsläge och är klarläggande till karaktären.

Enligt 27 d § 2 mom. skall premien till utfärdaren av en option med högst 18 månader lång löptid som är föremål för offentlig handel tas upp som intäkt det skatteår under vilket optionsavtalet stängs, utnyttjas eller förfaller. Om en option med högst 18 månader lång löptid som är föremål för offentlig handel utnyttjas genom att parterna sinsemellan kommer överens om en affär, skall premien dras av från anskaffningsutgiften för den underliggande egendomen vid beskattningen. Den premie som innehavaren av optionsavtalet betalar till utfärdaren skall enligt 27 d § 3 mom. tas upp som kostnad det år då avtalet stängs, utnyttjas eller förfaller. Den erlagda

premien läggs till anskaffningsutgiften för förvärvet av den underliggande egendomen.

Bestämmelsens tillämpningsområde skall enligt förslaget begränsas till optionsavtal med högst 18 månader lång löptid. En options löptid är högst 18 månader på det sätt som avses i bestämmelsen om sluttidpunkten enligt villkoren infaller högst 18 månader räknat från den dag då optionen utfärdades. En stor del av de kontrakt som finns på marknaden kommer i praktiken att falla inom tillämpningsområdet för bestämmelsen på ett relativt heltäckande sätt. Optionerna utgör ändå inte en enhetlig grupp som kan ges en entydig definition, utan de består av kontrakt av olika typer och med varierande villkor. Utan begränsning skulle utfärdaren ha en omotiverat stor möjlighet att med hjälp av optioner inverka på periodiseringen inkomsten. Den olika skattebehandlingen av korta och långa kontrakt som föreslås p.g.a. korta och långa optioners olika karaktär och tidsvärdefaktor anses vara motiverad. Korta avtal används för det mesta i spekulativt vinstsyfte, medan långa avtal ingås närmast i säkringssyfte. De skattefrågor som ansluter sig till säkringsåtgärderna har dock inte kunnat utredas i detta sammanhang. Tidsgränsen är motiverad också med tanke på verkställandet av beskattningen.

En option som hör till bestämmelsens tillämpningsområde skall vara föremål för offentlig handel på det sätt som avses i bestämmelsen. För att en option skall anses vara föremål för offentlig handel förutsätts att handeln med optionen sker på en offentlig, reglerad och av myndigheterna övervakad marknad mellan sinsemellan oberoende parter. Vidare förutsätts att värdet på optionen eller värdepappret bestäms tillförlitligt på marknaden. För att värdet skall kunna anses tillförlitligt fastställt, skall handeln vara tillräckligt omfattande och de förfaranden som följs sådana att det är möjligt att ett tillförlitligt värde bildas. En option är föremål för offentlig handel på det sätt som avses i bestämmelsen om den är föremål för handel i ett sådant optionsföretag som avses i 1 kap. 3 § lagen om handel med standardiserade optioner och terminer eller på en motsvarande marknadsplats. Bestämmelsen skall sålunda inte tillämpas t.ex. i fråga om bilaterala eller

skräddarsydda avtal, vars värde endast kan bestämmas utgående från avtalet självt.

De föreslagna bestämmelserna skall inte gälla beskattningen av derivatkontrakt som hör till handelslagret och som avses i kreditinstitutslag till den del som bestämmelserna i 5 § 6 a-punkten, 8 § 1 mom. 2 a-punkten och 27 e §, som det redogörs närmare för nedan, tillämpas på. De sistnämnda bestämmelserna skall gälla bolag som i sin bokföring är tvungna att följa bestämmelserna i kreditinstitutslagen eller motsvarande principer. Sådant företag är t.ex. också företag som bedriver marknadsgarantrörelse. Detta begränsar betydligt tillämpningsområdet för 27 d §.

Bestämmelserna skall gälla premier som ansluter sig till ett optionsavtal som tas upp i bokföringen som en förhandsbetalning. På derivatmarknaden utvecklas hela tiden nya produkter som till vissa delar kan påminna om optioner. Behandlingen i bokföringen av dessa instrument kan i viss mån vara oklar, och de kan inte heller nödvändigtvis likställas med ovannämnda optioner vid beskattningen.

Avsikten med regleringen är inte att tillämpningen av bestämmelserna om kringgående av skatt skall påverkas. Det kommer att vara möjligt att ingripa i transaktioner som gjorts i syfte att kringgå skatt utan hinder av den föreslagna bestämmelsen.

1.2. Icke-realiserade värderingsposter (5, 8, 27 e och 51 §)

Beskattningen av icke-realiserade poster

Vid beskattningen av inkomst av näringsverksamhet utgör inkomst enligt huvudregeln intäkt för det skatteår under vilket den erhöles i pengar, i form av en fordran eller såsom annan förmån med penningvärde. Icke-realiserade inkomster är sålunda inte skattepliktig inkomst. Undantag som enligt lag är skattepliktiga är närmast endast uppskrivningar av investeringstillgångar i försäkringsanstalters och pensionsstiftelsers bokföring samt inkomst av en prestation som kräver en lång framställningstid och som redan på grundval av tillverkningsgrad anses vara skattepliktig inkomst. En utgift är avdragbar kostnad för det skatteår under vilket skyldig-

heten att erlægga den uppstått, om inte annat bestäms i lag. Enligt huvudregeln är alltså endast realiserade utgifter avdragbara. I lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet finns dessutom särskilda bestämmelser om avdrag av anskaffningsutgifter samt om avdragbara reserveringar för förluster och vissa icke-realiserade utgifter. Under punkt 1.1. i stycket Skattelagstiftning och rättspraxis redogörs närmare för avdrag för utgifter i beskattningen.

Bokföringslagstiftning och -praxis

4 kap. 36 § kreditinstitutslagen ändrades genom lag 1340/1997 så, att ett kreditinstituts s.k. handelslager skall värderas till gängse pris i bokslutet. Enligt paragrafens 1 mom. 2 punkten skall sådana till rörliga aktiva hänförliga fordringsbevis, i 1 kap. 3 § värdepappersmarknadslagen (495/1989) angivna övriga värdepapper samt med dessa jämförliga utländska värdepapper som kreditinstitutet handlar med samt andra derivatkontrakt än sådana som ingåtts i säkringssyfte, upptas till sannolikt överlåtelsepris. Bestämmelsen utgör ett undantag från de värderingsprinciper som i allmänhet tillämpas i bokslut.

Värdepapper som avses i 1 kap. 3 § värdepappersmarknadslagen är värdepapper, dvs. börsvärdepapper eller marknadsvärdepapper, som är föremål för handel i en fondbörs eller annan yrkesmässigt ordnad handel.

Enligt 36 § 3 mom. kreditinstitutslagen skall, utöver vad som bestäms i bokföringslagen, så som räkenskapsperiodens intäkt eller kostnad bokföras den differens mellan de i 1 mom. 2 punkten angivna värdepapperens sannolika överlåtelsepris vid bokslutstidpunkten och deras bokföringsvärde enligt det föregående bokslutet eller, om värdepappren har förvärvats under räkenskapsperioden, anskaffningsutgiften. Ifall derivatkontrakt har ingåtts, skuldförbindelser emitterats eller värdepapper förvärvats som effektiv säkring mot värdeförändringar som berör värdepapper, skall sådana i förhållande till varandra säkrade posters värdeförändringar inte upptas i resultaträkningen som räkenskapsperiodens intäkter eller kostnader. Bestämmelserna tillämpas förutom på kreditinstitut på värdepappersföretag och på finländska holding-

sammanslutningar som hör till ett kreditinstituts konsolideringsgrupp samt på andra finländska finansiella institut som hör till konsolideringsgruppen.

Enligt övergångsbestämmelsen för 36 § kreditinstitutslagen skall kreditinstitutet och andra företag som iakttar de aktuella bokslutsbestämmelserna tillämpa de nya värderingsprinciperna från och med 2001. Det har dock varit möjligt att tillämpa principerna redan under övergångsperioden 1998—2000.

Bedömning av nuläget och föreslagna ändringar

Den ovan nämnda ändringen av kreditinstitutslagen har väckt frågan om skattebehandlingen av poster som hör till en handelslager. Så som nämnts ovan är icke-realiserade inkomster inte skattepliktig inkomst, om inte annat i fråga om vissa inkomster särskilt bestämts i lag. På motsvarande sätt är en icke-realiserad utgift eller förlust avdragbar endast när det föreskrivs särskilt. Periodiseringen av anskaffningsutgiften beror för sin del på till vilket tillgångslag nyttigheten hör. Enligt 28 och 29 § lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet är den del av anskaffningsutgiften för omsättnings- eller investeringstillgångar som överstiger den sannolika utgiften för anskaffning av motsvarande egendom vid skatteårets utgång avdragbar. Det ovan anförda gäller också skattebehandlingen av värdenedgångar som bokförs för derivatkontrakt. Vid tillämpningen av lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet kan vara oklart om derivatkontrakt hör till något bestämt slag av tillgång. Förutom till omsättnings- eller investeringstillgångar kan de alternativt också höra till finansieringstillgångar. Det kan också vara oklart om det i skattehänseende finns en anskaffningsutgift för ett derivatkontrakt och hur storleken på denna anskaffningsutgift skall bestämmas.

Det föreslås att icke-realiserade intäkter och kostnader som uppstår vid värderingen av handelslager som avses i kreditinstitutslagen räknas som skattepliktiga inkomster och avdragbara utgifter under det skatteår då de har förts in som intäkter och kostnader i bokföringen. De föreslagna bestämmelserna

skall gälla sådana poster som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten, dvs. sådana till rörliga aktiva hänförliga fordringsbevis, i 1 kap. 3 § värdepappersmarknadslagen angivna övriga värdepapper samt med dessa jämförliga utländska värdepapper som kreditinstitutet handlar med samt andra derivatkontrakt än sådana som ingåtts i säkringssyfte, som skall upptas till sannolikt värde. Enligt 5 § 6 a-punkten i den föreslagna lagändringen skall icke-realiserade värdestegringar på sådana till handelslagret hörande poster som avses i som 36 § 1 mom. 2 punkten och som bokförts som intäkter vara skattepliktig näringsinkomst. Enligt 8 § 1 mom. 2 a-punkten skall de icke-realiserade värdenedgångar som enligt ovan nämnda bestämmelse i kreditinstitutslagen bokförs som kostnader vara avdragbara i beskattningen. Bestämmelsen skall gälla värderingsposter för det år under vilket derivatkontraktet upphör eller stängs eller egendomen säljs.

I 27 e § bestäms om periodiseringen av de ovan nämnda posterna. Värderingsposter som har tagits upp som intäkter och kostnader i bokföringen skall vara skattepliktiga och avdragsgilla det år under vilket de har förts in i bokföringen. I samma bestämmelse föreskrivs också om hur anskaffningsutgiften för de värdepapper och fordringsbevis som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen bestäms. Enligt förslaget skall den vid beskattningen oavskrivna anskaffningsutgiften anses utgöra den ursprungliga anskaffningsutgiften korrigerad med de värdeförändringar som avses i bestämmelsen.

Den föreslagna regleringen motsvarar bokföringsbehandlingen av de tillgångar som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten i den aktuella lagen. En förutsättning för tillämpningen av bestämmelserna är alltså att motsvarande poster bokförts som intäkter och kostnader i enlighet med kreditinstitutslagen.

Bestämmelserna innebär en begreppsmässig utvidgning av skattepliktig inkomst och avdragbar utgift när det gäller beskattning av inkomst av näringsverksamhet. Regleringen kommer dock varken att öka eller minska den slutliga skattebörda som ansluter sig till fordringsbevis, värdepapper eller derivatkontrakt enligt 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen. De intäkter och kostnader som

avses i de föreslagna bestämmelserna kommer att bli skattepliktiga och avdragbara tidigare än för närvarande.

Bestämmelsens tillämpningsområde begränsas till beskattningen av sådana sammanslutningar som enligt kreditinstitutslagen skall bokföra värderingar till deras sannolika värde. Sådana sammanslutningar är i första hand de inhemska kreditinstitutet. Regleringen föreslås omfatta även andra i kreditinstitutslagen avsedda företag som är skyldiga att upprätta bokslut enligt nämnda lag. Vad som nedan föreslås i fråga om kreditinstitut gäller också nämnda företag. Bestämmelsen skall vidare gälla sådana i lagen om värdepappersföretag avsedda värdepappersföretag som följer bokslutsbestämmelserna i kreditinstitutslagen. Bestämmelserna skall alltså tillämpas t.ex. vid beskattning av företag som bedriver marknadsgarantrörelse.

Kreditinstitutslagen gäller inte utländska kreditinstitut eller finansiella institut med verksamhet i Finland. Eftersom värderingen till sannolikt värde baserar sig på Europeiska gemenskapens direktiv är det tänkbart att utländska kreditinstitut och finansiella institut som är verksamma i Finland i sin bokföring har gjort motsvarande värderingar som de inhemska kreditinstitutet. I enlighet med principerna om enhetlig behandling vid beskattningen skall de nya bestämmelserna också tillämpas på sammanslutningar som är skattskyldiga i Finland.

Enligt motiveringen till 36 § 3 mom. kreditinstitutslagen gäller bokföringen av icke-realiserade värdestegringar som inkomst närmast värdepapper vilka har karaktär av omsättningstillgångar och för vilka kan anges ett tillförlitligt noterat marknadspris (RP 208/1997 rd). Vidare förutsätts att sådana värdepapper är föremål för aktiv handel.

I enlighet med vad som anförts ovan gäller det likvida tillgångar som ägts en kort tid och för vilka det är relativt lätt att ange ett värde enligt marknadsvillkoren. I beskattningen är dessa tillgångar vanligen omsättningstillgångar. Eftersom det inte är fråga om långfristiga tillgångar, medför den föreslagna periodiseringen av intäkter och kostnader i första hand periodiseringsdifferenser under en kort tid jämfört med den nuvarande regleringen.

I 36 § kreditinstitutslagen finns också bestämmelser om effektiv säkring av handelslagret. Säkring är en åtgärd som vidtas för att minska den risk som uppstår t.ex. till följd av räntans eller kursens inverkan på den säkrade egendomens värde eller penningflöden. En säkringsåtgärd innebär att man för den post eller egendom som skall skyddas skaffar ett motverkande kontrakt, som skall eliminera eller minska den förväntade risken.

För att den föreslagna skatteregleringen skall kunna tillämpas vid säkringstillfälle skall säkringen vara effektiv på det sätt som avses i kreditinstitutslagen. Det betyder att också finansinspektionens föreskrifter måste beaktas när man bedömer förutsättningarna för en tillämpning av den föreslagna bestämmelsen. Således skall det vid sidan av de övriga förutsättningarna t.ex. råda en sådan tillräcklig korrelation mellan det säkrande objektet och det objekt som skall säkras som avses i finansinspektionens föreskrifter. Om korrelationen är bristfällig skall derivatkontraktens användningssyfte i enlighet med föreskrifterna ändras till icke-säkrande i bokföringen. Säkringen skall också vara dokumenterad och skall kunna klarläggas efteråt.

Den andra meningen i 27 e § gäller endast sådana värdepapper och fordringsbevis som kan vara sådan egendom som avses i lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet och som kan ha en sådan anskaffningsutgift som avses i lagen. Den föreslagna lagen skall alltså inte gälla t.ex. derivatkontrakt eller sådana fordringsbevis, som inte har en i lagen avsedd anskaffningsutgift, eftersom de inte nödvändigtvis hör till något tillgångsslag och inte heller har en anskaffningsutgift enligt lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet. Dessa skattebegrepp saknar betydelse när det gäller de bokföringsprinciper som tillämpas enligt kreditinstitutslagen, varför begreppen i skattelagstiftningen och bokföringslagen skiljer sig från varandra i detta avseende.

Enligt 51 § 1 mom. 4 punkten skall sådana tillgångar som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen överföras till ett annat slag av tillgångar till ett belopp som motsvarar det sannolika överlåtelsepriset vid tidpunkten för överföringen. Skattebehandlingen av överförda tillgångar överensstämmer

sålunda med behandlingen i bokföringen.

De föreslagna skattebestämmelserna följer principerna i 36 § kreditinstitutslagen för värderingen av tillgångar som hör till handelslagret och bokföringen av värderingarna. Bestämmelserna avviker från bestämmelserna i 4, 7, 19, 22, 28 och 51 § samt i den föreslagna 27 d § lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet. I fråga om premier för optioner innebär detta att optionens värde vid utgången av skatteåret kan påverka periodiseringen av erhållen och erlagd premie vid beskattningen. En erhållen premie kan alltså vara inkomst för optionsutfärdaren det år då optionen utfärdades och innehavaren kan dra av den erlagda premien i sin helhet redan för det år då optionen förvärvades. Innehavarens avdragbara utgift kan emellertid inte vara större än ett belopp som motsvarar den erlagda premien. Premien skall ingå i utfärdarens anskaffningsutgift för den underliggande egendomen också när optionen som utnyttjats är av ett annat slag än de som avses i första meningen i 27 d § 2 mom.

De föreslagna bestämmelserna skall vara primära i förhållande till de allmänna bestämmelserna i lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet. T.ex. när en värdenedgång i fråga om omsättningstillgångarna kan dras av som kostnad också enligt 28 §, skall endast de föreslagna bestämmelserna tillämpas på sådana tillgångar som avses i kreditinstitutslagen. Bestämmelserna utgör undantag från huvudregeln, och de kommer inte att ha någon mer omfattande verkan när det gäller tolkning eller annat.

I detta sammanhang har det inte varit möjligt att på en allmän nivå granska alla skattefrågor som ansluter sig till derivatkontrakten. Utredningen har begränsats till optionspremier, eftersom det i samband med periodiseringen finns ett behov för en snabb lösning på beskattningsfrågan. Avsikten är att behovet av andra möjliga justeringar av skatteregleringen i fråga om derivatkontrakt skall vid behov tas upp senare, särskilt om bokföringsbestämmelserna utvecklas och bokföringsprinciper som motsvarar IAS-standard tas i bruk.

2. Propositionens verkningar

En övergång till periodisering enligt propositionen innebär att skatteinkomsterna av de optioner som hör till tillämpningsområdet för 27 d § sjunker under det första år då bestämmelsen tillämpas. Förslaget innebär att skatteåret för premier som erhållits infaller senare än för närvarande. Det uppskattas dock att verkningarna i vilket fall som helst jämnas ut under det skatteår som följer på övergångsåret, eftersom propositionen innebär att skattebehandlingen ändras bara i fråga om kortfristiga avtal. En uppskattning av hur stor del av de erhållna premier som omfattas av den föreslagna periodiseringen som kommer att periodiseras till det skatteår då optionen utnyttjas kan inte göras. Derivatkontrakt som kreditinstitut och värdepappersföretag skall värdera till det sannolika värdet är till karaktären kortfristiga tillgångar, varför skatteåret för premien i vissa fall kan vara samma år som kontraktet utfärdades. Det är dessutom möjligt att den premieinkomst som avses i propositionen realiserar sig under avtalets giltighetstid under det skatteår som avtalet utfärdades t.ex. om avtalet stängs. Det innebär att t.ex. skatteåret för en premie som ett värdepappersföretag, exempelvis ett företag som bedriver marknadsgarantrörelse, erhållit enligt de föreslagna bestämmelserna torde delvis vara samma som enligt nuvarande praxis.

De bolag som beskattas i Koncernskattecentralen uppskattas år 2000 ha erhållit en miljard mark dvs. över 168 miljoner euro i premier för utfärdade optioner. Det finns ingen utredning över hur beloppet fördelas enligt optionernas syfte, längd och villkor. De bolag som beskattas i andra skatteverk uppskattas ha erhållit 400 miljoner mark dvs. mer än 67 miljoner euro i premier för standardiserade optioner år 2000. Det finns ingen utredning över premier som erhållits för icke-standardiserade optioner.

Det finns inte heller några utredningar över mängderna erlagda premier. Det föreslagna avdraget för erlagd premie vid den tidpunkt då optionen löper ut uppskattas inte ha några betydande skatteverkningar, eftersom propositionen till denna del motsvarar nuvarande rätts- och beskattningspraxis. I praktiken tor-

de det inte förekomma många fall där egen- dom överläts i anslutning till en option och premien räknas som en del av anskaffnings- utgiften. Därför bedöms skatteverkningarna inte heller i detta avseende bli betydande.

Enligt den regeringsproposition som gällde ändringen av 36 § i kreditinstitutslagen, RP 208/1997 rd, hade förslaget betydande ekonomiska verkningar närmast till följd av att värderingsprinciperna för tillgångar vid bokföringen ändrades. Enligt den nämnda propositionen hade de tre största affärsbankskoncernerna värdepapper som hörde till handelslagret och som ändringen av kreditinstitutslagen gällde till ett värde av sammanlagt 60 miljarder mark vid utgången av 1996, varav cirka 57 miljarder utgjordes av fordringsbevis och cirka 3 miljarder av aktier. Enligt propositionen uppgick dessa värdepappers icke-realiserade värdestegring sammanlagt till 950 miljoner mark varav värdestegring till fordringsbevis var cirka 280 miljoner mark och aktiernas 670 miljoner mark. Eftersom motiveringen till kreditinstitutslagen gäller också de poster som avses i denna proposition gäller de ovan anförda ekonomiska verkningarna också den nu föreslagna skatteregleringen.

Den föreslagna periodiseringen, som gäller icke-realiserade värderingsposterna inverkar inte på de totala skatteinkomsterna, men nog på tidpunkten för när de inflyter. Övergången till värderingsprinciper enligt 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen också i fråga om beskattningen torde i någon mån öka skatteintäkterna under övergångsåret. Samtidigt kan dock antalet avdrag öka i någon mån. Ökningen av avdragen uppskattas dock bli mindre än ökningen av de skattepliktiga inkomsterna, därför att principen om lägsta värde också hittills har tillämpats vid värderingen av omsättningstillgångar. I överensstämmelse med detta ökar också den beskattningsbara inkomsten under övergångsåret. De ekonomiska konjunkturerna inverkar dock direkt på de intäkter och kostnader som värderingen medför. Det finns inte några utredningar om huruvida kreditinstituten och värdepappersföretagen har följt de nya värderingsprinciperna i sin bokföring redan under övergångsperioden 1998—2000.

Totalt uppskattas de föreslagna ändringarna

sänka skatteinkomsterna med 10-30 miljoner euro under övergångsåret. Till följd av valfriheten gällande det år då bestämmelserna tillämpas första gången kommer skatteverkningarna att synas antingen under 2001 eller 2002.

Den föreslagna regleringen förenklar både företagets och skatteförvaltningens arbete. När intäkter och kostnader realiserar samtidigt i beskattningen och bokföringen, behövs inte någon särskild uppföljning per värdepapper och derivatinstrument för beräkningen av den beskattningsbara inkomsten. Även beskattningsförfarandet förenklas.

3. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid finansministeriet. Utlåtande om propositionen har begärts av finansministeriets finansmarknadsavdelning, social- och hälsovårdsministeriet, Skattestyrelsen, Koncernskattecentralen, Finansinspektionen, Försäkringsinspektionen, företagsskattebyrån vid Nylands skatteverk, Bankföreningen i Finland rf, Fondkommissionärsföreningen rf, Centralhandelskammaren och Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund.

De ståndpunkter som framfördes i utlåtandena har i mån av möjlighet beaktats vid beredningen av propositionen.

4. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst. Lagen tillämpas första gången vid beskattningen för 2002 med vissa nedan nämnda undantag. I enlighet med detta skall den premie som optionsutfärdaren erhåller, liksom enligt gällande praxis, enligt 27 d § 1 mom. räknas till skattepliktig inkomst för 2002 i överensstämmelse med året för utfärdandet ändå så att enligt föreslagna 27 d § 2 mom. skall från och med 2002 en premie för en option med en löptid om högst 18 månader som är föremål för offentlig handel vara skattepliktig inkomst enligt tidpunkten när optionen löper ut eller stängs.

Premien som erläggs av optionsinnehavaren skall vara avdragbar utgift eller räknas som en del av anskaffningsutgiften vid be-

skattningen för 2002 oberoende av när optionen har utfärdats.

Lagens 27 d § 2 mom. skall på yrkande av den skattskyldige tillämpas på en option som har utfärdats skatteåret 2001. Lagens 27 d § 3 mom. skall på den skattskyldiges yrkande tillämpas på en premie som innehavaren betalat när optionen utnyttjas, stängs eller förfaller under skatteåret 2001.

Skattebehandlingen av den premie som kreditinstitut och värdepappersföretag erhåller kopplas till värderingen av optionsavtalet, varför premien även kan vara antingen delvis eller helt skattepliktig inkomst och avdragbar utgift redan det skatteår då optionen utfärdas eller förvärvas.

På den skattskyldiges yrkande skall 5 § 6 a-punkten, 8 § 1 mom. 2 a-punkten, 27 e § och 51 § 1 mom. tillämpas på värdestegringar och värdenedgångar som bokförts 2001 för de poster som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen och på tillgångsslagsöverföringar som genomförts samma år.

Värdestegringar som bokförts före 2002 för poster enligt 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen skall räknas som skattepliktig inkomst för skatteåret 2002. På motsvarande sätt skall värdenedgångar som bokförts för dessa poster före 2002 dras av vid beskattningen för 2002. Uppfattande som skattepliktig inkomst eller avdragbar utgift skall endast gälla de värderingsposter som inte beaktats t.ex. som värdenedgångsavdrag på omsättningstillgångarna före skatteåret 2002. Om bestämmelserna på yrkande av den skattskyldige tillämpas på beskattningen för 2001, skall de aktuella posterna på motsvarande sätt vara skattepliktig inkomst och avdragbar utgift för skatteåret 2001. Avsikten är att värdet på de tillgångar som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen i princip skall motsvara bokföringsvärdet vid beskattningen. Samordningen av värdet i bokföringen och beskattningen gäller också utländska kreditinstitut.

Den samordning av värdet i beskattningen och bokföringen som avses ovan skall dock endast gälla tillgångar som inte har överlåtits före övergångsåret, och avtal som är i kraft under övergångsåret. Den skattemässiga försäljningsvinsten eller -förlusten för tillgångar som överlåtits eller för avtal som upphört

före övergångsåret har enligt de bestämmelser som tillämpas allmänt realiserats vid tidpunkten för överlåtelsen eller när avtalet upphört.

Yrkande på att lagen skall tillämpas retroaktivt på beskattningen för 2001 kan inte gälla endast en del av bestämmelserna eftersom bestämmelserna är kopplade till varandra. Yrkande på att lagen skall tillämpas retroaktivt på beskattningen för 2001 skall göras senast den 30 november 2001. Om beskattningen för 2001 har slutförts före den nämnda tidpunkten, skall yrkandet göras i form av ett rättelseyrkande.

Det anses inte motiverat att den retroaktiva tillämpningen skall utsträckas till skatteår före 2001. Högsta förvaltningsdomstolens prejudikat från 1990 gällande skatteåret för

erhållen premie som det redogjordes för ovan har varit rådande rättspraxis och allmänt känt. I de fall där frågan om skatteåret för en premie har aktualiserats, har den allmänt rådande rättspraxisen i fråga om beskattningen av premier för optioner i regel tillämpats vid beskattningen. En retroaktiv tillämpning av de bestämmelser som särskilt gäller kreditinstitut och värdepappersföretag kunde i vissa fall innebära en betydlig retroaktiv skärpning av beskattningen. Med avseende på beskattningsförfarandet vore en längre retroaktiv tillämpning än ett år dessutom tämligen problematisk.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 24 juni 1968 om beskattning av inkomst av näringsverksamhet (360/1968) 5 § 6 punkten, sådan den lyder i lag 1158/1998 och 51 § 1 mom., sådant det lyder i lag 661/1989, samt

fogas till 5 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1001/1977, 1164/1990 och 1539/1992 samt i nämnda lag 1158/1998, en ny 6 a-punkt, till 8 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i nämnda lagar 1001/1977, 661/1989 och 1539/1992 samt i lagarna 321/1997, 511/1998, 527/1998 och 1168/2000, en ny 2 a-punkt samt till lagen nya 27 d och 27 e § som följer:

5 §

Ovan i 4 § avsedda skattepliktiga näringsinkomster äro bland andra:

6) i försäkringsbolags, försäkringsföreningars, försäkringskassors och andra därmed jämförbara försäkringsanstalters samt pensionsstiftelsers bokföring gjorda uppskrivningar av investeringstillgångar,

6 a) de värdestegringar på fordringsbevis, värdepapper och derivatkontrakt i fråga om de poster som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen (1607/1993) vilka med stöd av nämnda paragrafs 3 mom. eller motsvarande utländsk lagstiftning har bokförts som intäkter, samt

8 §

Ovan i 7 § avsedda avdragbara utgifter äro bland andra:

2 a) de värdenedgångar på fordringsbevis, värdepapper och derivatkontrakt i fråga om de poster som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen vilka med stöd av nämnda paragrafs 3 mom. eller motsvarande utländsk lagstiftning har bokförts som kostnader,

27 d §

Den ersättning (premie) som utställaren av en option erhåller för sitt åtagande är skattepliktig inkomst under det skatteår då optionen har utfärdats.

Med avvikelse från vad som bestäms i

1 mom. är den premie som utställaren av en sådan option med en löptid om högst 18 månader som är föremål för offentlig handel erhåller, intäkt för det skatteår under vilket kontraktet stängs, utnyttjas eller förfaller. Om utställaren av en säljoption till följd av att optionen utnyttjas köper den underliggande egendomen, anses det belopp som motsvarar inköpspriset för den avtalsenliga underliggande egendomen minskat med ett belopp som motsvarar premien utgöra den anskaffningsutgift som är avdragbar vid beskattningen av den förvävade egendomen.

Den premie som innehavaren av en option erlagger till utställaren av en option är avdragbar utgift för det skatteår under vilket optionen stängs, utnyttjas eller förfaller. Om innehavaren av en köpoption utnyttjar optionen genom att förvärva den underliggande egendomen, anses det belopp som motsvarar inköpspriset för den avtalsenliga underliggande egendomen ökat med den erlagda premien utgöra anskaffningsutgiften för egendomen.

Vad som bestäms i denna paragraf tillämpas till den del något annat inte följer av bestämmelserna i 5 § 6 a-punkten, 8 § 1 mom. 2 a-punkten och 27 e §.

27 e §

De värdestegringar på fordringsbevis, värdepapper och derivatkontrakt som avses ovan i 5 § 6 a-punkten och 8 § 1 mom. 2 a-punkten är skattepliktig inkomst och deras värdenedgångar avdragsgill utgift för det skatteår under vilket posterna har förts in i bokföringen som intäkter och kostnader. Den vid beskatt-

ningen oavskrivna anskaffningsutgiften för ovan avsedda fordringsbevis och värdepapper utgör egendomens ursprungliga anskaffningsutgift ökad och minskad med de ovan avsedda beloppen som vid beskattningen räknas som intäkter eller kostnader.

51 §

En nyttighet överförs inom en näringsförvärvskälla från ett slag av tillgångar till ett annat på följande sätt:

1) från finansierings- eller omsättningstillgångarna till ett belopp som motsvarar den ursprungliga anskaffningsutgiften eller ett lägre, sannolikt överlåtelsepris,

2) från investeringstillgångarna till ett belopp som motsvarar det sammanlagda beloppet av den ursprungliga anskaffningsutgiften och den i 5 § 6 punkten nämnda uppskrivningen eller ett lägre, sannolikt överlåtelsepris, dock så att en byggnad som hör till investeringstillgångarna överförs enligt beloppet av anskaffningsutgiften och det vid beskattningen oavskrivna beloppet av den uppskrivning som nämns i 5 § 6 punkten och som svarar mot anskaffningsutgiften,

3) från anläggningstillgångarna till ett belopp som motsvarar den vid beskattningen oavskrivna delen av anskaffningsutgiften, och

4) fordringsbevis, värdepapper och derivatkontrakt som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen till ett belopp som motsvarar det sannolika överlåtelsepriset vid tidpunkten för överföringen.

Denna lag träder i kraft den 200 .

Lagen tillämpas första gången vid beskattningen för 2002, om inte något annat bestäms nedan.

På yrkande av den skattskyldige tillämpas 27 d § 2 mom. på optioner som har utfärdats skatteåret 2001 och 27 d § 3 mom. på erlagd premie när optionen utnyttjas, stängs eller förfaller skatteåret 2001.

De värdestegringar och värdenedgångar som bokförts före 2002 för de poster som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen, som inte har varit skattepliktiga inkomster eller avdragbara utgifter vid beskattningen, anses som skattepliktiga inkomster och avdragbara utgifter för skatteåret 2002.

På yrkande av den skattskyldige tillämpas 5 § 6 a-punkten, 8 § 1 mom. 2 a-punkten och 27 e § och 51 § 1 mom. på värdestegringar och värdenedgångar som bokförts 2001 för de poster som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen och på tillgångsslagsöverföringar som genomförts samma år. Därvid anses de värdestegringar och värdenedgångar som bokförts före 2001 för de poster enligt 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen, som inte har varit skattepliktig inkomst eller avdragbar utgift vid beskattningen, som skattepliktiga inkomster och avdragbara utgifter för skatteåret 2001.

Yrkande om tillämpning av de nämnda bestämmelserna vid beskattningen för 2001 skall framställas före utgången av november 2002. Yrkande skall gälla alla bestämmelser som på det sätt som avses ovan kan tillämpas vid beskattningen för 2001.

Helsingfors den 14 juni 2002

Republikens President

TARJA HALONEN

Minister *Suvi-Anne Siimes*

Lag**om ändring av lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 24 juni 1968 om beskattning av inkomst av näringsverksamhet (360/1968) 5 § 6 punkten, sådan den lyder i lag 1158/1998 och 51 § 1 mom., sådant det lyder i lag 661/1989, samt
fogas till 5 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1001/1977, 1164/1990 och 1539/1992 samt i nämnda lag 1158/1998, en ny 6 a-punkt, till 8 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i nämnda lagar 1001/1977, 661/1989 och 1539/1992 samt i lagarna 321/1997, 511/1998, 527/1998 och 1168/2000, en ny 2 a-punkt samt till lagen nya 27 d och 27 e § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Ovan i 4 § avsedda skattepliktiga närings-
inkomster äro bland andra:

6) i försäkringsbolags, försäkringsföreningars, försäkringskassors och andra därmed jämförbara försäkringsanstalters samt pensionsstiftelsers bokföring gjorda uppskrivningar av investeringstillgångar, samt

6) i försäkringsbolags, försäkringsföreningars, försäkringskassors och andra därmed jämförbara försäkringsanstalters samt pensionsstiftelsers bokföring gjorda uppskrivningar av investeringstillgångar,

6 a) de värdestegringar på fordringsbevis, värdepapper och derivatkontrakt i fråga om de poster som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen (1607/1993) vilka med stöd av nämnda paragrafs 3 mom. eller motsvarande utländsk lagstiftning har bokförts som intäkter, samt

8 §

Ovan i 7 § avsedda avdragbara utgifter
äro bland andra:

2 a) de värdenedgångar på fordringsbevis, värdepapper och derivatkontrakt i fråga om de poster som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen vilka med stöd av nämnda paragrafs 3 mom. eller motsvarande utländsk lagstiftning har bokförts som kostnader,

27 d §

Den ersättning (premie) som utställaren av en option erhåller för sitt åtagande är skattepliktig inkomst under det skatteår då optionen har utfärdats.

Med avvikelse från vad som bestäms i 1 mom. är den premie som utställaren av en sådan option med en löptid om högst 18 månader som är föremål för offentlig handel erhåller, intäkt för det skatteår under vilket kontraktet stängs, utnyttjas eller förfaller. Om utställaren av en säljoption till följd av att optionen utnyttjas köper den underliggande egendomen, anses det belopp som motsvarar inköpspriset för den avtalsenliga underliggande egendomen minskat med ett belopp som motsvarar premien utgöra den anskaffningsutgift som är avdragbar vid beskattningen av den förvärvade egendomen.

Den premie som innehavaren av en option erlägger till utställaren av en option är avdragbar utgift för det skatteår under vilket optionen stängs, utnyttjas eller förfaller. Om innehavaren av en köpoption utnyttjar optionen genom att förvärva den underliggande egendomen, anses det belopp som motsvarar inköpspriset för den avtalsenliga underliggande egendomen ökat med den erlagda premien utgöra anskaffningsutgiften för egendomen.

Vad som bestäms i denna paragraf tillämpas till den del något annat inte följer av bestämmelserna i 5 § 6 a-punkten, 8 § 1 mom. 2 a-punkten och 27 e §.

27 e §

De värdestegringar på fordringsbevis, värdepapper och derivatkontrakt som avses ovan i 5 § 6 a-punkten och 8 § 1 mom. 2 a-punkten är skattepliktig inkomst och deras värdenedgångar avdragsgill utgift för det skatteår under vilket posterna har förts in i bokföringen som intäkter och kostnader. Den vid beskattningen oavskrivna anskaffningsutgiften för ovan avsedda fordringsbevis och värdepapper utgör egendomens ursprungliga anskaffningsutgift ökad och minskad med de ovan avsedda beloppen som vid beskattningen räknas som intäkter eller kostnader.

51 §

En nyttighet överförs inom en näringsförvärvskälla från ett slag av tillgångar till ett annat på följande sätt:

1) från finansierings- eller omsättnings-tillgångarna till ett belopp som motsvarar den ursprungliga anskaffningsutgiften eller ett lägre, sannolikt överlåtelsepris,

2) från investeringstillgångarna till ett belopp som motsvarar det sammanlagda beloppet av den ursprungliga anskaffningsutgiften och den i 5 § 6 punkten nämnda uppskrivningen eller ett lägre, sannolikt överlåtelsepris, dock så att en byggnad som hör till investeringstillgångarna överförs enligt beloppet av anskaffningsutgiften och det vid beskattningen oavskrivna beloppet av den uppskrivning som nämns i 5 § 6 punkten och som svarar mot anskaffningsutgiften,

3) från anläggningstillgångarna till ett belopp som motsvarar den vid beskattningen oavskrivna delen av anskaffningsutgiften och

51 §

En nyttighet överförs inom en näringsförvärvskälla från ett slag av tillgångar till ett annat på följande sätt:

1) från finansierings- eller omsättnings-tillgångarna till ett belopp som motsvarar den ursprungliga anskaffningsutgiften eller ett lägre, sannolikt överlåtelsepris,

2) från investeringstillgångarna till ett belopp som motsvarar det sammanlagda beloppet av den ursprungliga anskaffningsutgiften och den i 5 § 6 punkten nämnda uppskrivningen eller ett lägre, sannolikt överlåtelsepris, dock så att en byggnad som hör till investeringstillgångarna överförs enligt beloppet av anskaffningsutgiften och det vid beskattningen oavskrivna beloppet av den uppskrivning som nämns i 5 § 6 punkten och som svarar mot anskaffningsutgiften,

3) från anläggningstillgångarna till ett belopp som motsvarar den vid beskattningen oavskrivna delen av anskaffningsutgiften, och

4) fordringsbevis, värdepapper och derivatkontrakt som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen till ett belopp som motsvarar det sannolika överlåtelsepriset vid tidpunkten för överföringen.

Denna lag träder i kraft den 200 .

Lagen tillämpas första gången vid beskattningen för 2002, om inte något annat bestäms nedan.

På yrkande av den skattskyldige tillämpas 27 d § 2 mom. på optioner som har utfärdats skatteåret 2001 och 27 d § 3 mom. på erlagd premie när optionen utnyttjas, stängs eller förfaller skatteåret 2001.

De värdestegringar och värdenedgångar som bokförts före 2002 för de poster som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen, som inte har varit skattepliktiga inkomster eller avdragbara utgifter vid beskattningen, anses som skattepliktiga inkomster och avdragbara utgifter för skatteåret 2002.

På yrkande av den skattskyldige tillämpas 5 § 6 a-punkten, 8 § 1 mom. 2 a-punkten och 27 e § och 51 § 1 mom. på värdestegringar och värdenedgångar som bokförts 2001 för

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

de poster som avses i 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen och på tillgångsslagsöverföringar som genomförts samma år. Därvid anses de värdesteoringar och värdenedgångar som bokförts före 2001 för de poster enligt 36 § 1 mom. 2 punkten kreditinstitutslagen, som inte har varit skattepliktig inkomst eller avdragbar utgift vid beskattningen, som skattepliktiga inkomster och avdragbara utgifter för skatteåret 2001.

Yrkande om tillämpning av de nämnda bestämmelserna vid beskattningen för 2001 skall framställas före utgången av november 2002. Yrkande från kreditinstitut och värdepappersföretag skall gälla alla bestämmelser som på det sätt som avses ovan kan tillämpas vid beskattningen för 2001.
